

Avrupa'da İşgal Hareketlerinin Kapsamı ve Türkiye Örneği: Don Kişot Sosyal Merkezi

Gülmelek DOĞANAY*

Öz

Çalışmanın amacı, Don Kişot Sosyal Merkezi örneği üzerinden küresel anlamda dönüşüm geçiren yeni toplumsal hareketlerden squatters/işgal evi hareketinin Türkiye'ye özgü özelliklerini ortaya koyabilmektir. Çalışma post-modern çağda dönüşüm yaşayan toplumsal hareketlerin yeni halini, söz konusu hareketlerde yer alan aktörlerin söylemleri ve eylemleri üzerinden anlamayı hedeflemektedir. Bu bağlamda, Türkiye örneği üzerinden hareket ederek, Gezi Parkı protestoları sonrasında daha görünür hale gelen ve dünyadaki "Occupy! (İşgal Et!)" hareketinin de bir uzantısı olabileceğini varsaydığımız İstanbul'un Kadıköy semtinde yer alan Yeldeğirmeni mahallesindeki Don Kişot Sosyal Merkezi sakinlerinin yaşam tarzları, mahalle bazında uygulamaya geçirdikleri yerel siyaset anlayışları ve küresel squatters/işgal evi hareketi ile kurduğu ilişki incelenmektedir.

2010'da başlayan ve internet ağları aracılığıyla tüm dünyaya yayılan meydanların, sokakların ya da kamusal alanların mevcut hükümetlere karşı işgal edilmesi hareketinin etkileri devam etmektedir. Türkiye'de de Gezi Parkı Protestoları çevresinde söz konusu toplumsal hareketler ortaya çıkmıştır. Kış aylarının yaklaşmasıyla birlikte, meydanlarda ve parklarda forumlar düzenleyen mahalle dayanışmalarının aktivistleri kapalı alanlara ihtiyaç duymuşlardır. Söz konusu ihtiyaç dolayısıyla Don Kişot Sosyal Merkezi Yeldeğirmeni mahallesinde Türkiye'nin ilk squatı/işgal evi olarak kurulmuştur.

Farklılık gruplarının birbirlerine yakınlaşmalarını ve birlikte hareket etmelerini sağlayan motivasyonun ne olduğunu anlamaya çalışan bu çalışma, farklılıkların karşılaştığı ve kesiştiği kamusal alanların yeniden inşa edilmesi (bireysel) eyleminin kolektif bir davranışı nasıl yarattığı üzerinde durmaktadır. Mevcut siyasal, toplumsal ve ekonomik kurumlara karşı alternatif kanallar açan ve yeni bir siyasal, toplumsal ve ekonomik düzen oluşturmayı hedefleyen bu yeni toplumsal hareketin aktörlerinin kendilerini ait hissettikleri yeni alternatif mekânlar yaratması süreci incelenmektedir. Çalışma, yeni bir toplumsal hareket olan Türkiye'deki squatters/işgal evi hareketinin küresel squatters/işgal evi hareketi ve diğer yeni toplumsal hareketlerden ve siyasal algıdan nasıl etkilendiği sorusuna cevap aramaktadır. Neden kamusal meydanlar, parklar, sokaklar ve (araştırmanın asıl nesnesini oluşturacak olan) binalar

* Arş. Gör. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi

işgal edilmektedir? Bu sorudan hareketle, kentsel-kamusal mekânların yerel düzeyde işgal edilmesi ve yerleşilmesi hareketinin kültürel, siyasal ve küresel etkileri sorunsallaştırılmaktadır.

Bu bağlamda, çalışma saha araştırmasına dayanmaktadır. Yarı yapılandırılmış mülakat ve gözlem, çalışma kapsamında kullanılan yöntemlerdir. Saha araştırmasından elde edilen veriler, yeni toplumsal hareketler kuramları ile sentezlenmiştir. Çalışma, Avrupa'da ortaya çıkan Yeni Toplumsal Hareketler Kuramı'ndan faydalanmaktadır.

Anahtar kelimeler: Yeni Toplumsal Hareketler, Kimlik, Politika, İşgal Et!, İşgal Evi.

The Scope of the Occupy Movements in Europe and the Case of Turkey: Don Quixote Squat

Abstract

The aim of the study is to reveal the features special to Turkey of squat as a new social movements transformed globally. The study intends to understand new form of the social movements transformed in the post-modern age, by examining the discourses and the actions of the actors who take part in these movements. In this context, Don Quixote Squat's habitants' life style, sense of local politics and relations with the global squatters movement are analysed. It supposes that Don Quixote Squat, which locates which is located in Yeldeğirmeni, Kadıköy and has become visible following the Gezi Parki protests, might be an extension of the global Occupy Movement.

The effects of the Occupy Movements of squares, streets or public spheres against the current governments, started in 2010 and spread out the world by internet networks, have still continued. This social movement also came up in the context of Gezi Parki Protests in Turkey. With the arrival of winter, the squatters who were organizing forums in the squares and parks needed enclosed spaces. Due to this requirement, Don Quixote Squat appeared in Yeldeğirmeni as a first squat of Turkey.

This study, working out the motivation that gets closer the group of differences and pushes them to act together, emphasizes how the (individual) action based on reconstruction of public spheres where the differences encounter and intersect can create collective action. The actors of this new social movement, who are opening alternative ways against present political, social and economic institutions and creating a new political, social and economic order, aim to built new alternative social spaces to where they feel belong. In this study, this new process is examined. The study tries to find an answer for the questions of how the squatters movement as a new social movement practiced in Turkey is influenced by the global squatters movement and other new social movements and political perception. Why public squares, parks, streets and the buildings (object of the research) are occupied? On the basis of these questions, the cultural, political and global effects of locally occupying and squatting movement of the urban-public spaces is problematized.

In this context, the study bases on the field research. Semi-constructed interviews and observations are the methods which were used for the field research. The data obtained from the field research was synthesized with the new social movements theory. The study benefits from the New Social Movements Theory emerging in Europe.

Keywords: New Social Movements, Identity, Politics, Occupy!, Squat.

Giriş

“Reddet! İsyân Et! İşgal Et! Yeniden İnşa Et!” sloganı ile görünür olan squatters/işgal evi hareketi, neo-liberal ekonomi politikalarını eleştirmekte ve bu eleştirisini uzun zamandır kullanılmayan özel mülke ait binaları yasal olmayan yollarla işgal ederek yapmaktadır. Söz konusu binalar, devlet ve piyasa mekanizmalarının dışında kalan kamusal ve alternatif mekânlar olarak yeniden yaratılmaktadır. Mevcut siyasal, toplumsal ve ekonomik kurumlara karşı alternatif kanallar açan ve kendi içinde yeni bir siyasal, toplumsal ve ekonomik düzen oluşturmayı hedefleyen squatlar/işgal evileri bir toplumsal harekettir. Avrupa’da ilk örneklerine 1960’larda rastlanan squatlar/işgal evileri, tarihsel süreç içerisinde amaçlarına ve kimliklerine göre çeşitlenmiştir. 2010’lu yıllarda küresel “Occupy! (İşgal Et!)” hareketi ile birlikte, squatters/işgal evi hareketi yeniden görünürlük kazanmış, hatta yeni squat/işgal evi örnekleri ortaya çıkmıştır. Türkiye’deki squatters/işgal evi hareketi de Avrupa’daki squatters/işgal evi hareketinin bu son halkasına eklenmiştir. Başka bir ifadeyle, Türkiye’deki squatters/işgal evi hareketinin Avrupa’daki küresel squatters/işgal evi hareketinin bir uzantısı olduğunu söylemek mümkündür.

Arap Baharı sonrasında meydanların işgal edilmesi eyleminin küreselleşmesi ile birlikte Batı’da “Occupy! (İşgal Et!)” hareketi, Türkiye’de de Gezi Parkı direnişi yaşanmıştır. Kış aylarının yaklaşması, Gezi Parkı Taksim Dayanışmasından ayrılan Yeldeğirmeni Mahalle Dayanışması aktivistlerinin parklarda yaptıkları forumların kapalı bir mekânda gerçekleştirilmesi ihtiyacını doğurmuştur. Bunun üzerine, Türkiye’de Gezi Parkı işgali öncesinde var olan ama bir binayı işgal etme cesareti gösterilemediğinden eyleme geçirilemeyen squat/işgal evi fikri, söz konusu dayanışma aktivistleri tarafından uygulamaya geçirilmiş ve Türkiye’nin ilk squatı/işgal evi olarak Don Kışot Sosyal Merkezi kurulmuştur. Bu çalışmada da, Don Kışot Sosyal Merkezi ile görünürlük kazanan Türkiye’deki squatters/işgal evi hareketi ele alınacaktır.

Çalışmanın amacı, Türkiye’deki squatters/işgal evi hareketinin küresel squatters/işgal evi hareketi ile kurduğu ağları ve bu küresel ağların yanında yerele özgü özelliklerini ortaya koyabilmektir. Endüstri sonrası topluma özgü ekonomik, toplumsal ve siyasal sistemleri eleştiren bütün yeni toplumsal hareketler gibi squatters/işgal evi hareketi de yerele özgü değerlerle küresele özgü değerleri birleştirmiş, hem yerel hem de küresel bir harekettir. Bu anlamıyla ulus ötesi ağlarla birbirine bağlanan squatlar/işgal evleri internet ağlarının sunduğu özerk iletişim alanları sayesinde kendilerine alternatif alanlar sağlayabilmekte ve ağ toplumunun bir parçası olma özelliği sergileyebilmektedir.

Türkiye’de squatters/işgal evi hareketi ile ilgili literatür henüz gelişmemiştir. Bu anlamda çalışmanın özgün olduğunu söylemek mümkündür. Squat, *Squatting Europe Collective* (Avrupa İşgal Etme Kolektifi)’in “Avrupa’daki İşgal Hareketi” isimli kitabının Türkçe çevirisinde işgal evi olarak kullanılmaktadır. Aynı şekilde Funda Çoban “Sokak Siyaseti: Siyasalın Gündelik Kuruluşu Bağlamında Bir İnceleme” başlıklı çalışmasında işgal evinin squatın karşılığı olduğunu belirtmektedir. Buna rağmen işgal evi, hareketi tanımlamak için yeterli değildir. Avrupa’da göçmen işçi ailelerin konut ihtiyacını gidermek amacıyla oluşturulan squatlar/işgal evleri, günümüzde

farklılık gruplarının bir araya geldikleri ortak ve özerk alanlar olarak belirlemektedirler. Bununla birlikte Türkiye'deki squatters/işgal evi hareketi aktivistleri, dünyadaki diğer squatlar/işgal evleri ile aynı dili konuşabilmek adına Türkçe karşılığı yerine "squat" ya da "sosyal merkez" kavramlarını kullanmayı tercih etmektedirler. Bu çalışmada da squat ve işgal evi aynı anda kullanılacaktır. Çalışma boyunca, genel olarak hareketten bahsedildiği yerlerde squat/işgal evi ya da squatters/işgal evi hareketi, son zamanlarda en yaygın squat/işgal evi türü olan "social center (sosyal merkez)"lardan ve Don Kişot Sosyal Merkezi'nden bahsedildiği yerlerde sosyal merkez kavramları kullanılacaktır. Squat, işgal evi; squatter, işgalci ya da işgal evi aktivisti anlamına gelmektedir, ancak yabancı literatürde *squatters movement* olarak da ifade edilen hareket için bazı yerlerde squatters/işgal evi hareketi kavramı kullanılacaktır.

Çalışmada, toplumsal bir olgu olarak ele alınan squatters/işgal evi hareketi, sosyolojik bakış açısıyla açıklanmaya çalışılacaktır. Türkiye'deki squatters/işgal evi hareketine dair veriler, 2015 Nisan ayında Don Kişot Sosyal Merkezi'ne ait gözlemler ve üç aktivist ile yapılan görüşmelerden elde edilmiştir. Squatlarda/işgal evlerinde her yaş grubundan kişilere rastlamak mümkündür. Görüşme yapılan aktivistlerin yaşı ve meslekleri sırasıyla 29, 40 ve 49; ressam, heykeltıraş ve hobi olarak belgesel film çeken bir yazılım mühendisidir. Genel itibari ile Don Kişot Sosyal Merkezi aktivistlerinin sanatçı olduğu gözlemlenmiştir. Öte yandan, Don Kişot Sosyal Merkezi ve Squatters İstanbul Kolektifi'nin sosyal medya hesapları ile squat.net uzantılı özerk web siteleri de incelenmiştir.

Çalışma iki ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde squatters/işgal evi hareketinin genel özelliklerinden ve Avrupadaki tarihsel sürecinden bahsedilecektir. İkinci bölümde ise, "Occupy! (İşgal Et!)" hareketi ile squatters/işgal evi hareketi arasındaki ilişki çerçevesinde Don Kişot Sosyal Merkezi'nin ortaya çıkışından ve Türkiye'deki söz konusu karşı kültürel hareketin küresel özelliklerine değinilecektir.

I. Yeni Bir Toplumsal Hareket: Squat/İşgal Evi

Tam anlamıyla kuramsallaştırılmayan squatters/işgal evi hareketinin işgal etme eylemi, serbest alanların yaratılması amacını gerçekleştirmek için kullanılan bir araç, başka bir ifadeyle, toplumsal hareketlerin kullandığı başlı başına bir eylem repertuarıdır. Squatlar/işgal evleri arasında görünür olmayanları olmasına rağmen, genellikle görünürlerdir, çünkü amaçlarının geniş kitlelerce duyulmasını isterler (Aguilera, 2010: 5). "Kendin üret, kendin yönet" anlayışının hâkim olduğu squatlarda/işgal evlerinde yaratıcılık önemlidir. Katılımcılar, birlikte olmaktan ötürü zevk almayı önemsemektedirler. Yeni orta sınıf temelli, sosyal ağları kuvvetli, yasal olmayan, gelir geçer, aktif olma konusunda esnek bir harekettir (Pruijt, 2013: 19). Eski bir hareket olmasıyla birlikte günümüzdeki squatın/işgal evinin yeni bir toplumsal hareket olduğunu söylemek mümkündür.

Bu bölümde, toplumsal bir hareket olarak kabul edilen squatların/işgal evlerinin ortaya çıktığı ekonomik ve toplumsal değişimlere ve söz konusu değişime getirmiş oldukları eleştirilere

değ inildikten sonra tarihsel süreç içerisinde Avrupa'da squatların/iş gal evlerinin nasıl bir dönüşüme uğradığından bahsedilecektir.

1.1. Neo-liberal Ekonomi Politikalarının Eleştirisi

Toplumsal hareketleri tarihsel bir perspektifle anlamaya çalışan Charles Tilly (2008), hareketlerin ortaya çıktığı 18. yüzyıldan beri devamlılık içerisinde geliştiğini belirtmektedir. Tilly, küreselleşen bu yeni hareketin mevcut siyasal hükümete karşı hak istenciyle oluştuğ una değ inmektedir. Ona göre toplumsal hareketler, hak talep eden, bunun için dernekler kuran, mitingler, kampanyalar düzenleyen, bir amaç etrafında birleşen, politik ve kendine özgü hareketlerdir (Tilly, 2008: 13-34). Toplumsal hareketler teorisyenleri, toplumsal hareketlerin ortaya çıkmasının nedenlerini dönemin mevcut siyasal, ekonomik ve toplumsal düzeninde meydana gelen değ iş ikliklerde aramaktadırlar. Squatlar/iş gal evleri de neo-liberal ekonomi politikalarını ve bu politikaların yarattığı toplumsal sorunları eleştirmekte ve bu eleştirilerini uzun zamandır boş kalan metropollerdeki prestijli binaları iş gal etme eylemi üzerinden gerçekleştirmeyi hedeflemektedir (Martínez vd., 2013: 12).

Neo-liberal ekonomi, işsizlik oranının yükselmesi, finansal belirsizlik, güvencesiz istihdam, ev fiyatlarının ve kiralarının artışı, inşaat patlamasının yaşanması ve boş ev sayısının artması, banka kredileri ve ödenemeyen borçlardan ötürü yaşanan ekonomik krizler, fiyatların artmasına rağmen maaş ve ücretlerin aynı oranda artmaması ve alım gücünün düşmesi gibi sorunlara neden olmuştur. Böylece konuta erişimi olanlar ve konuta erişimden dışlananlar arasında büyük bir ayrışma ortaya çıkmıştır. Bu anlamda squatlar/iş gal evleri özel mülk kavramına eleştirel bir bakış getirmekte ve yukarıda bahsi geçen eşitsizliğ e karşı konum almaktadır. Onlara göre, özel mülkiyet kaldırılmalı ve yerine piyasa ve devlet kontrolü dışında özerk konutlar yaratılmalıdır (Martínez ve Cattaneo, 2015: 54-63). Kentsel alanların mutenalaştırılması, toplumsal dışarıya itme, yerinden etme, sosyal konut stokunun azalmasını eleştirerek, “Çevre adaleti, toplumsal ve kültürel çeşitliliğ e saygı, özerk vatandaş katılımı, toplumsal hakların özel mülkiyet hakkının üzerinde olması” gibi ilkeler çerçevesinde öz yönetim ile sağlanabilen “yeni, yaşanabilir, farklı, canlı, erişilebilir ve adil bir kent” savunusu yapmaktadır (Martínez vd., 2015: 271-273; Cattaneo ve Martínez, 2015: 10; Pattaroni, 2015: 86). Bu anlamda, squatlar/iş gal evleri aynı zamanda kentsel aktörler olarak görülmelidir, çünkü şehir merkezlerinde veya şehir dışında/işçi sınıfı yaşam alanlarında konumlanmaktadır (Piazza, 2013: 90). Dayanışma, bir arada yaşam, yaratıcılık ve öz yönetim gibi ilkeleri benimseyen squatlar/iş gal evleri kentsel mekânların kullanım değerlerinin, değ iş im değerleri önüne geçmesini ve piyasa kuralları dışında yönetilen bir kente sahip olmayı savunmaktadırlar (Pattaroni, 2015: 86).

Evsizlere ücretsiz konut sunma ve böylece konut sorununa bir çözüm bulma amacıyla ortaya çıkan ve daha sonra karşı kültürel ya da siyasal eğ ilimlerine göre farklılaş an, çeşitlenen squatlar/iş gal evleri, atıl durumda ve mülkiyet sorunu olan, ancak hâlâ kullanılabilir ofisler, tiyatrolar, kiliseler, okullar, fabrikalar, evler ve diğ er boş alanlarda oluşturulmaktadır. Squatters/iş gal evi hareketi eleştirdiğ i finansal süreçleri engelleyebilecek kadar güçlü olmasa da, atıl durumda

bırakılan binaları işgal ederek en azından kapitalist sistemin yarattığı toplumsal sorunların görünür kılınmasını sağlayabilmiştir (Martínez ve Cattaneo, 2015: 51). Çoğu squat/işgal evi sokak sanatının, bulunduğu semt ya da mahallede icra edilmesine olanak sağlamaktadır. Squatlar/işgal evleri, mimari mirası restore edilmiş ve grafitilerle kaplanmış binalardan oluşmaktadır (Mudu, 2013: 70)

Squat küreselleşme, prekarya (güvencesiz bir hayat ve iş), işsizlik, kentsel spekülasyon, konut fiyatlarının artması, ırkçılık, neo-faşizm, devlet baskısı, militarizm, savaş, okul/üniversitelerin özelleştirilmesi, azınlıklara uygulanan haksızlıklar, uyuşturucu maddesi olan esrarın yasallaştırılması ve benzeri sorunlara karşı olan grupların tartışabildiği, ortak karar alabildiği, eylemlerini planlayabildikleri bir alan yaratmaktadır (Martínez vd., 2013: 11; Mudu, 2013: 73).

Yeni toplumsal hareket olarak günümüz squatters/işgal evi hareketi, sınıfının farkında olan ancak sınıf bilincine sahip olmayan yeni orta sınıfa dayanmaktadır. Pichardo (1997), yeni orta sınıfı uzmanlık ve profesyonelliği ile eski işçi sınıfının aksine çalışma sürecini kontrol edebilen sosyo-ekonomik tabaka olarak tanımlamaktadır. Sınıf bilincinin olmaması da taleplerinin sınıfsal bir temelden ziyade, çevre, barış, sivil haklar gibi daha evrensel ya da belirli bir farklılık grubunun tanınma, haklarına kavuşma gibi nedenlere dayandığını göstermektedir (Offe, 1999: 68). Her ne kadar aktivistler sınıfsal bir mücadele içinde olduklarını belirtmeler de günümüz squatters/işgal evi hareketi tam anlamıyla sınıf çatışmasına dayanmamaktadır.

Söz konusu yeni toplumsal hareketler hayat tarzı, kimlik, etik, eşitlik, tanınma kavramları üzerinde durmakta ve formel siyasal kanalların dışında hareket etmektedirler (Offe, 1999: 67). Yeni toplumsal hareketlerin aktörleri de maddi kazanımdan çok, kültürel ve sembolik çıkarları için mücadele vermektedirler (Melucci, 1999). Bu anlamıyla squatters/işgal evi hareketi sadece siyasal amaçlara odaklanmamakta, aynı zamanda kültürel hedefler ve kültürel kimlik ile alakalı olarak da ortaya çıkabilmektedir. Öyleyse squatlar/işgal evleri hem bir mücadele hem de yaşam alanları yaratmaktadır (Pattaroni, 2015: 96).

2. Dünya Savaşı sonrasında yeni hegemonyaya karşı ortaya çıkan yeni toplumsal hareketlerden squatters/işgal evi hareketi, özel mülkiyet ve devlet ile çatışarak, iktidar ilişkilerini köklü bir dönüşüme uğratmayı amaçlamakta ve böylece demokrasinin radikalleşmesini sağlamaktadır (Laclau ve Mouffe, 2012). Bu anlamda squatters/işgal evi hareketi farklı seslerin duyulabileceği farklı bir demokrasi örneği sunmaktadır. Öyleyse squatlar aynı zamanda “çokluk” mekânlarıdır. Hardt ve Negri (2011), “çokluk”u küreselleşmeye rağmen aynılaşmayan, aksine farklılıklarını koruyarak iletişim kurup ortak hareket eden insanların kurdukları ağ olarak tanımlamaktadırlar. Günümüz squatters/işgal evi hareketi kadın hakları, LGBTQ, çevreci, nükleer karşıtı gibi hareketleri tek bir çatı altında buluşturabilen, renkli, “çokluk”lu bir yapıya sahiptir. Farklılıklara saygıya vurgu yapan söz konusu hareketler, yatay iletişim yapısına sahiptirler ve hareketler bünyesinde en çok vurgulanan demokratik değerler de katılımcı-müzakereci demokrasi ve sivil toplum olarak karşımıza çıkmaktadır (Della Porta, 2009: 73-99).

Yeni toplumsal hareketlerde olduğu gibi squatters/işgal evi hareketi, tekil taleplerin birleşmesi ile

oluşan kolektif talepleri, merkezsiz, lidersiz, hiyerarşik bir örgütlenmesi olmadan siyasal alana sunmaktadır (Offe, 1985). Toplumsal hareketlere olduğu gibi squatlara/işgal evlerine katılım da bireyin isteği ile gerçekleşir, kurumsal bir prosedür yoktur. Herkese açık olan toplumsal hareketler esnek bir yapıya sahiptir ve kararlar müzakere ile alınır (Çayır, 1999: 19). Squat/işgal evi, hiyerarşik olmayan ve katılıma dayalı bir örgüt yapısı sunmaktadır (Martínez vd., 2013: 11; Mudu, 2013: 68). Uzun tartışmaların ardından squatlarda/işgal evlerinde kararlar oybirliği ile alınmaktadır (Pattaroni, 2015: 91).

Squatlar/işgal evleri herhangi bir siyasal parti ile açıktan bir bağının olmadığını göstermek için hiçbir siyasal oluşumun bayrağını ya da sembolünü kullanmamaktadır (Marínez ve Bernardos, t.y.: 9). Yeni toplumsal hareketlerin aktörleri kendilerini ne oturmuş siyasal ne de sosyo-ekonomik kodlara göre tanımlamaktadırlar ve siyasal hareket alanları da sivil toplumdur (Offe, 1999: 66). Bununla birlikte, aktivistler işgal eyleminin hatta yaratıcılıklarını kullanarak yaptıkları işlerin bizzatı kendisinin zaten siyasal olduğu bilincindedirler. Squatterlar/işgalciler, mevcut sisteme meydan okuyan, kendilerine mekân yaratan ve bunu görünür kılan siyasal özneler olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Squatlar/işgal evleri, ortak dünyanın deneyimlenmesi sonucunda özgürleşmeyi ve eşitliği içerisinde barındıran siyaset anlayışının inşa edildiği bir alan sunmaktadır (Pattaroni, 2015: 94-95). Gündelik hayatın siyaset alanına dâhil edilmesi anlamında politize olması ile bağlantılı olarak ortaya çıkan yeni toplumsal hareketler, iktidar mücadelesinden ziyade, kendini savunma niteliğindedir (Çetinkaya, 2008: 36).

Günümüz toplumsal hareketleri artık kullandıkları eylem repertuarları ile anılmaktadır (İşgal Et!, Squat! gibi). Squatın/işgal evinin kendisinin bir eylem repertuarı olmasının yanında, squatters/işgal evi hareketi farklı eylem repertuarları da kullanmaktadır. 21. yüzyılda küresel bir boyut kazanan toplumsal hareketler, yeni program, kimlik ve duruş savları ile yeni eylem repertuarları geliştirmişlerdir. Eylem repertuarları özel amaçlı dernekler, birlikler, mitingler, dilekçe gönderme, gösteriler, sokak yürüyüşleri, kamp kurma, işgal etme, oturma eylemi, grev, insan zinciri, hareketsiz durma, duvar resimleri, dans etme, kampanyalar, yeryüzü sofraları, alternatif iftar sofraları, squatlar/işgal evleri oluşturma, forumlar düzenleme gibi etkinliklerle genişlemektedir. Söz konusu eylemler, şiddet içermemektedir (Tilly, 2008: 223-243). Kolektif eylem repertuarları genellikle sanatsal, şenlikli, eğlenceli, hicivli şekillerde ortaya çıkmaktadır (Pattaroni, 2015: 89).

Karşı kültürel bir hareket olarak squatlarda/işgal evlerinde siyasal tartışmalar, belgesel film gösterimleri, göçmenlerle dayanışma eylemleri, konser, film, sergi etkinlikleri yapılmakta; kütüphaneler, eğlence mekânları, restoranlar, dans salonları, prova ve kayıt odaları ile tiyatrolar, spor salonları oluşturulmakta; kayıtlar, CD'ler, kitaplar, dergiler, çizgi filmler, fanzinler üretilmekte ve dağıtılmakta; müzik, fotoğraf, dans, yoga gibi eğitimler verilmekte; kadın evi, alternatif okul, ruhani merkez, gündüz bakımevi, araç gereç kiralama hizmetlerinin verildiği mekânlar oluşturulmaktadır (Mudu, 2013: 71; Pruijt, 2015: 150). Sosyal merkezler olarak squatlar/işgal evleri, kapitalist ekonomi dışında kalan ve söz konusu ekonomik sistemin içerisinde pek barındırmadığı sosyallik mekânları sunmaktadır (Piazza, 2013: 90). Bu anlamda, squatlar/işgal evleri alternatif kültür ve ekonomilerin mümkün olduğunu göstermektedir (Pattaroni, 2015: 93).

Squatlar/işgal evleri her şeyden önce illegaldır. Bu illegallik katılımcılarına hukukun ötesinde bir hareket alanı yaratmaktadır ve bu durum sosyal ve siyasal hayatın her yerine işlemiş olan bürokratik örgütlenmeye karşı alternatif bir seçenek sunmaktadır (Mudu, 2013: 68). Hükümetler tarafından yönetilemeyen yerlerde yani yasanın dışında kalan mekânlarda, özerk, marjinal, radikal anlamda muhalif alt sistemler ortaya çıkmaktadır (Aguilera, 2010: 3). Öte yandan, squatlar/işgal evleri kamusal ve özel alan arasındaki sınırın kalkmasını sağlamakta ve gündelik hayatta hiçbir dışlama mekanizmasının olmadığı birlikte yaşama pratiği sunmaktadır (Pattaroni, 2015: 90). Bu anlamda squatlarda/işgal evlerinde kapı ya yoktur ya da olmasına rağmen kilitlenmemektedir.

Squat/işgal evi Türkiye’de çok yeni karşılaşılan bir toplumsal olgudur. Hatta Türkiye’deki squatters/işgal evi hareketinin oluşumu, Avrupa’daki hareketin gücünü eskiye göre yitirmeye başlamış olduğu bir döneme denk gelmektedir. Türkiye’deki squatters/işgal evi hareketi, Avrupa’ya gidip oradaki squatları/işgal evlerini deneyimleyen ya da oradaki aktivistlerle iletişim halinde olan gruplar tarafından oluşturulmuştur. Kendilerini, küresel ağlara sahip olan squatters/işgal evi hareketinin bir parçası olarak görmektedirler. Hatta hareketin evrensel logosunu kullanarak Avrupa’daki hareketin bir uzantısı olduklarını göstermektedirler. Türkiye’de squatters/işgal evi hareketinin kendisine özgü bir tarihe sahip olduğunu söylemek mümkün değildir. Bu anlamda, Türkiye’deki squatters/işgal evi hareketi Avrupa’daki hareketin bir devamlılığı içerisinde ele alınmalıdır.

1.2. Tarihsel Süreç İçerisinde Avrupa’daki Squatters Hareketi

Günümüzdeki squatların/işgal evlerinin ilk türleri 1960’larda ortaya çıkmıştır. Tarihsel süreç dört dalga şeklinde ele alınabilmektedir:

1960-1980 arası dönem: İşçi veya evsiz ailelerin konut ihtiyacına yönelik olarak, squat/işgal evi aktivistlerinin yardım maksatlı bina işgalleri.

1980-1990 arası dönem: Marksist olmayanlar (Punk grupları gibi) ya da anarşistler tarafından, konut ihtiyacına yönelik olmayan sosyal merkezlerin oluşturulması.

1990-2010 arası dönem: Hükümetlerin squatları/işgal evlerini kontrolü.

2010’lu yıllar: Occupy! (İşgal Et!) hareketi ile Squatters/işgal evi hareketinin yakınlaşması ile oluşturulan sosyal merkezler.

19. yüzyılın sonundan itibaren sosyalist hareketin ivme kazanması ile birlikte en eski squatlar/işgal evleri işçi dernekleri ve kooperatifleri çerçevesinde oluşturulmuştur (Mudu, 2013: 63). Bu dönem, ayrıca çocuklu ihtiyaç sahibi ailelerin yerleştirilmesi için boş binaların işgali hareketinin hız kazandığı ve evsizlere yardım etme amaçlı derneklerin oluşturulduğu bir dönemdir. 1968 Mayıs hareketinin ardından squatters/işgal evi hareketi biçim değiştirmiş ve artık insanlar ihtiyaç temelli bir işgalden ziyade farklı bir şekilde yaşayabilmenin yollarını bulmak için işgal etmeye başlamışlardır (Pattaroni, 2015: 81). Bu süreçte kapitalizm ve özel mülkiyet, eleştirilerinin merkezi haline gelmiştir. Mesela Antonio Negri gibi birçok entelektüelin desteğini almış olan Autonomia

Operaia (İşçilerin Özerkliği/Marksist) squat/işgal evi 1960'ların kapitalist toplumunun sunduğu yaşam standartlarının yarattığı erozyona karşı bir cevap olarak İtalya'da kurulmuştur. Birçok İtalyan şehrinde güçlü olan Autonomia'nın en bilindik sloganı şudur: "Fabrikalar ve kent alanlarında bir karşı güç/iktidar olarak işçi özerkliğini yarat ve inşa et (Mudu, 2013: 64-65)."

Hollandada 1971 yılında Yargıtay, squat/işgal evi sakinlerinin de konut hakkında yararlanabileceğine, diğer bir ifadeyle rızaları olmadan evlerine girilemeyeceğine karar vermiş ve böylece ev sahiplerinin işgalcileri evden çıkarma girişimleri yasadışı olarak kabul edilmiştir. Bu durum squatların/işgal evlerinin daha kolay bir şekilde oluşturulması olanağı sunmuştur. Ancak, işgal karşıtı şirketlerin bir başarısı olarak, 2010 yılında özel ya da kamusal tüm binaların işgali yasa dışı ilan edilmiştir (Pruijt, 2015: 146, 155).

Aynı dönemde yüzlerce squat/işgal evi oluşturma inisiyatifleri ortaya çıkmış ve kamuoyunun dikkatini çekmeyi başarmıştır (Mudu, 2013: 65). Marksist bir örgütlenme olarak meydana gelen squatlar/işgal evleri ilerleyen dönemlerde Marksist olmayan gruplar tarafından da desteklenmiştir ve böylece ikinci dalga sosyal merkezler ortaya çıkmaya başlamıştır (Consortio Aaster vd., 1996). 1985'ten günümüze kadar ikinci dalga sosyal merkezler kolektif uygulamalar ve ortak sembolik tanımlar kullanmakta ve aralarında sosyal ağlar inşa etmektedirler (Mudu, 2013: 66-67). Pierpaolo Mudu (2013: 66), sosyal merkezlerin bu dönemden itibaren genelde Marksist ya da anarşist olarak ortaya çıktıklarını belirtmektedir.

1990'lı yıllar, squatların/işgal evlerinin yasallaştırılması amacıyla belediyeler ile sosyal merkezler arasındaki görüşmelerin başlamasına şahitlik etmiştir (Mudu, 2013: 70). Bir squatın/işgal evinin yasallaşması, evden çıkarılma tehdidine karşı, kamusal güçlerden destek alma girişimiyle ortaya çıkmaktadır. Tahliye nedeniyle maliyetlerin ve zararların artması kamu güçlerinin squatlar/işgal evleri ile anlaşmalar yapmasına ve onların yasallaştırılmasına neden olmuştur (Martínez vd., 2015: 285). Belediyeler, oy potansiyellerini artırmak ve squatterlarla/işgalcilerle (işgal evi aktivistleri) iyi ilişkiler kurabilmek için ev sahipleri ile squatterlar/işgalciler arasında aracılık yapmaktadır (Aguilera, 2010: 8-9), ancak kamusal mülklerin işgal edilmesi pek hoş karşılanmamaktadır. İşgale karşı kamusal güçlerin görmezden gelme toleransı ya da yasallaştırma çabası squatların/işgal evlerinin 1990'lı yılların ortalarında hem radikalleşmesi hem de sayıca artması ile sonuçlanmıştır (Pattaroni, 2015: 88). Yasallaşma ile birlikte squatlar/işgal evleri kendilerine istikrarlı bir çevre edinebilmiştir: İşgalciler binada daha uzun süre kalabilmekte ve tahliye sonrasında grubun çözülmesi de engellenebilmektedir (Martínez vd., 2015: 287).

Öte yandan, squatların/işgal evlerinin yasallaşması, iktidar tarafından kontrol edilebilmelerini ve özerkliklerini bir nebze yitirmelerini kolaylaştırmıştır (Pruijt, 2013: 34; Martínez vd., 2015: 289). Belediyeler, yasallaştırma stratejisi ile squatları/işgal evlerini yönetilebilir hale getirmeyi amaçlamaktadırlar (Aguilera, 2010: 9). Örneğin, elektrik ve su faturaları yasallaşmakta ve işgalciler binada yapılan herhangi bir tadilatın da sorumlu olmaktadır. Öyleyse yasallaştırma siyasi iktidarın hukukun dışında kalanları yeniden kontrol edilebilir alana kaydırmasını sağlamaktadır. Yasallaştırılan squat/işgal evi sayısının artması işgal eyleminin daha da zorlaşmasına neden

olmuştur (Martínez vd., 2015: 270).

Siyasi iktidarın diğer bir kontrol mekanizması da sokaklardaki polislerdir. Polislerin tavrı ya toleranslı ya da sert olmaktadır, başka bir ifadeyle ya sadece squatları/işgal evlerini ve aktivistleri gözetlemekte ya da şiddet kullanarak evlerin boşaltılmasını sağlamaktadır (Aguilera, 2010: 18). 2000’li yıllara gelindiğinde squatlara/işgal evlerine yönelik baskıcı politikalar geri dönmüş ve tahliye süreçleri, direnişler, çatışmalar yaşanmaya başlanmıştır. Squatlar/işgal evleri bu süreçte suç olarak kabul edilmektedir. Bu baskı ortamının sonucu olarak 2013’e gelindiğinde squatların/işgal evlerinin sayısının Avrupa’da azaldığı görülmektedir. Bu dönemde, dayanışma, ortak kullanım, misafirperverlik, ortak yaşam, katılım, öz yönetim, yaratıcılık ve kendiliğindenlik ilkeleri ön plana çıkmaktadır. Tahliyelerin artması ile birlikte, karavanlar ortak yaşam alanı olarak tercih edilmiş ve aktivistler mekâna daha az bağımlı göçebe ortak yaşam alanlarına yönelmişlerdir (Pattaroni, 2015: 89-102). Türkiye’deki squatların/işgal evlerinin oluşumu bu döneme denk gelmektedir.

2. Karşı Kültürel ve Ulus Ötesi Bir Hareket: Don Kişot Sosyal Merkezi ve Squatters İstanbul

2010’lu yıllara gelindiğinde Avrupa’da mevcut squatlara/işgal evlerine, “Occupy! (İşgal Et!)” hareketi ile squatters/işgal evi hareketi arasındaki stratejik birliktelikten doğan yeni tür squatlar/işgal evleri eklenmiştir. Don Kişot Sosyal Merkezi de bu süreçte ortaya çıkmıştır ve Avrupa’daki hareketle tarihsel süreklilik içerisinde olduğunu varsayacak olursak, bu yeni tür squatlara/işgal evlerine bir örnek oluşturmaktadır. İlerleyen zamanlarda Taksim Dayanışmasıyla [bir nevi “Occupy! (İşgal Et!)” hareketi ile] olan ilişkisini kopardığını belirten Don Kişot Sosyal Merkezi Avrupa’daki karşı kültürel squatlar/işgal evleri ile benzerlik göstermeye başlamıştır.

Bu bölümde, “Occupy! (İşgal Et!)” hareketi ile squatters/işgal evi hareketi arasındaki ilişki ve bu ilişkinin sonucunda (sebeplere sonuç ilişkisinden ziyade, uygun ortam sağlama söz konusudur) ortaya çıkan Don Kişot Sosyal Merkezi’nin karşı kültürel ve ulus ötesi squatters/işgal evi hareketiyle kurduğu küresel ağlardan bahsedilecektir.

2.1. Occupy! ve Squatters Hareketlerinin Yakınlaşması

Meydanların işgali hareketi, tüm dünyada squatters hareketinin yeni bir türünün ortaya çıkmasına neden olmuştur. Don Kişot Sosyal Merkezi de bu süreçte ortaya çıkan squatlar/işgal evlerindedir. Tahrir Meydanı’nın 2011’de işgal edilmesine paralel olarak, meydanların işgali hareketi Batı’da da görünür olmaya başlamış ve diğer ülke şehirlerine hızlıca yayılmıştır. Mayıs 2011’de İspanya’da Puerto del Sol (Madrid) işgal edilmiş, kamplar kurulmuştur. İtalya, Fransa, Portekiz, İzlanda, Yunanistan’da Syntagma Meydanı, İngiltere Londra’da Saint Paul Kilisesi çevresi, Amerika Birleşik Devletleri New York’ta Zucotti Park işgalleri gerçekleştirilmiştir. Tüm bu işgal hareketleri birbirlerinden etkilenmiş ve cesaret almışlardır. “Occupy! (İşgal Et!)” hareketinin aktivistlerinden bir grup, meydanlardaki kamplar dağıtılınca, sosyal merkezler oluşturmuş, bazıları mevcut sosyal

merkezlere katılmış, bir kısmı da işgal hareketi sonrası oluşturulan halk meclislerine katılmaya devam etmişlerdir. Kendi squatlarını/işgal evlerini kuran “Occupy! (İşgal Et!)” aktivistlerinin bir kısmı sosyal merkez yani kültürel, siyasal ve sosyal faaliyetler için kullanılan ortak bir mekân, diğer bir kısmı da evsizlere konut olarak squatlar/işgal evleri oluşturmuşlardır (Martínez ve Bernardos, t.y.: 3-17).

“Occupy! (İşgal Et!)” hareketi ile squatters/işgal evi hareketlerinin birbirinden ayrı hareketler olarak değerlendirilmesi gerekse de iki hareket arasında bir yakınlık olduğu da kabul edilmelidir (Marínez ve Bernardos, t.y.: 2). İki hareket de neo-liberal politikaların sosyal ve siyasal etkilerini eleştirmektedir. Squatters/işgal evi hareketi daha eski bir harekettir. “Reddet! İsyan Et! İşgal Et! Yeniden İnşa Et!” ve “Başka bir dünya mümkün!” ilkelerini benimseyen Don Kişot Sosyal Merkezi de Gezi Parkı’nın işgal edilmesinden cesaretle Yeldeğirmeni mahallesinde farklı siyasal görüşlere sahip aktivistler tarafından kurulmuştur. Küresel “Occupy! (İşgal Et!)” Hareketinin bir uzantısı olarak 2013 yılında ortaya çıkan Gezi Parkı’ndaki işgal kampının dağıtılmasından sonra, aktivistler mahalle dayanışmaları etrafında forumlarını yapmaya devam etmişlerdir. Yeldeğirmeni Mahalle Dayanışması da bunlardan biridir. Don Kişot Sosyal Merkezi söz konusu Yeldeğirmeni Mahalle Dayanışması üyeleri tarafından kurulmuştur. 20 yıldır atıl durumda olan bina Gezi Parkı protestolarının vermiş olduğu güçle aktivistler tarafından işgal edilmiştir. Evin tadilatı için gerekli olan malzemeler, Baba Zula’nın düzenlediği dayanışma konserinden elde edilen gelirle alınmıştır. Amsterdam School of Art öğrencilerinin düzenlediği ilk *workshopu* polislin basması üzerine, Don Kişot Sosyal Merkezi görünürlük kazanmaya başlamıştır.

Dolayısıyla Türkiye’de iki hareket arasında yakınlaşma ve organik bir ilişkinin varlığı söz konusudur. İki hareket arasındaki yakınlaşma birinin diğerine evrilmesi anlamına gelmemekte, bazı durumlarda birlikte hareket edebildiklerini ifade etmektedir. Türkiye’de squat/işgal evi hareketi fikri, küresel iletişim ağları aracılığıyla Gezi Parkı protestolarından önce zaten oluşmuştu. Ancak söz konusu protestolar, squat/işgal evi oluşturma fikrinin pratik edilmesi için uygun ortamı sağlamıştır. Öyleyse iki hareket arasında stratejik bir birliktelik söz konusudur. Don Kişot Sosyal Merkezi aktivistleri, ileriki bir dönemde Gezi Parkı’nın devamı niteliğinde olan Taksim Dayanışması ile olan bağıını koparmışlardır. 31 Temmuz 2014’te bir grup aktivist kapısındaki kilidi, bir daha kapanmamak üzere kırarak Don Kişot Sosyal Merkezi’ni yeniden işgal etmişlerdir:

“Dünyada 1970’lerde başlayan squat kültürünü Türkiye’de deneyimlemek için Kadıköy Rasimpaşa mahallesinde (Yeldeğirmeninde) yaklaşık 20 yıldır bir çöp yığını olarak bırakılan bir binaya girilerek Don Kişot Sosyal Merkezi olarak işgal edildi. Gezi parkında hiç kimseyi temsil etmeyen ve Taksim dayanışması adı altında temsiliyet dayatan anlayış yaklaşık bir yıldır Don Kişot Sosyal Merkezine Yeldeğirmeni dayanışması adı altında, sözde mahalle duyarlılığı kisvesi altında kapısına kilit takılmış ve bir nevi özelleştirilmiştir. Bu durumu protesto etmek için kilit kırılarak tekrar işgal edilmiştir.”¹

Don Kişot Sosyal Merkezi ismini konumlandığı mahalleden almaktadır. Kara Bulut (49, yazılım mühendisi, belgesel film yönetmeni), mülkiyet özelliğine göre seçtikleri bu evin sadece tesadüf

1 Don Kişot Sosyal Merkezi Facebook Sayfası <https://www.facebook.com/donkisotsosyalmerkezi/?fref=ts>

olarak Yeldeğirmeni mahallesinde bulunduğunu belirtmektedir. Ancak tamamen tesadüf olduğunu söylemek de mümkün değildir. Yeldeğirmeni mahallesi, Kadıköy'de, Kadıköy ile Haydarpaşa arasında yer almaktadır. Yeldeğirmeni mahallesi farklı zamanlarda farklı etnik ve dini grupların ikamet ettiği bir yerleşim alanıdır. Rum Kilisesi, Sinagogu, Camisi ve geçmişte gayrimüslim cemaatin çocuklarına eğitim veren tarihi okulları bulunmaktadır. 1955'ten sonra gayrimüslim nüfus semti terk etmeye başlamış ve onlardan boşalan binalara Karadeniz'den, 1990'larda da Doğu'dan İstanbul'a göç edenler yerleşmişlerdir (Talat, 40, heykeltıraş).

Haydarpaşa Garı ile birlikte, Yeldeğirmeni mahallesinin kentsel dönüşüm planları içerisinde yer alması ve Marmaray'ın ilk durağının mahalleden geçmesi, yani mahallenin transit geçiş yolu olarak kullanılıyor oluşu, orada bulunan binaların değişim değerinin artmasına neden olmaktadır. Bununla birlikte, Kadıköy Belediyesi, mahalle canlandırma projesi kapsamında Yeldeğirmeni mahallesinin ekonomik, fiziki, sosyal ve çevresel sürdürülebilirlik ilkesi çerçevesinde dönüşüme tabi tutmayı planlamaktadır. Diğer taraftan, mevcut hükümetin kentsel malları ticarileştirmesini eleştiren Don Kışot Sosyal Merkezi aktivistleri İstanbul'daki kentsel dönüşüm projeleri, TOKİ tarafından yapılan konutlar, geliştirilen çılgın projeler, 3. köprü inşası, artan alışveriş merkezlerine karşı tepkilerini ortaya koymaktadırlar.

Don Kışot Sosyal Merkezi, farklı görüşlerden ve toplumsal hareket destekçileri arasından yeni orta sınıf ve sanatla uğraşan bir kitleden oluşmaktadır. Kolektif mülkiyetten, mülkiyetsizliğe geçmeyi idealleştiren Don Kışot Sosyal Merkezi aktivistleri, alternatif bir yaşam biçimi olarak anarşizmi görmektedirler. Kara Bulut (49, yazılım mühendisi, belgesel film yönetmeni) anarşizm ile Türkiye'deki squatters/işgal evi hareketi arasındaki ilişkiyi şu sözlerle ifade etmektedir:

"İslam nasıl camilerle, komünizm de partilerle örgütleniyorsa, anarşist hareket de işgal edilmiş mekânlar üzerinden örgütlenmektedir." (Kara Bulut, 49, yazılım mühendisi, belgesel film yönetmeni)

Don Kışot Sosyal Merkezi aktivistleri benzer ya da birbirine yakın ideolojilere sahip olduklarını (genel itibarıyla anarşist) ama herhangi bir siyasal parti hegemonyasını reddettiklerini, birbirlerinin hangi partiye oy verdikleriyle ilgilenmediklerini belirtmektedirler. Hatta Don Kışot Sosyal Merkezi'nde hâkimiyet kurmaya ve evi parti seçim bürosuna dönüştürmeye çalışan siyasal partileri evden uzaklaştırmışlardır. Bu anlamda apolitik olduklarını, ortak bir yaşam paylaştıkları evin de apolitik olduğunu ifade etmektedirler (Soyut Ben, 29, sanatçı). Söz konusu sosyal merkezde, doğrudan demokrasinin gerçekleştirilebildiği mahalle meclisleri, komisyonları, forumları kurulmakta; toplumsal sorunlara çözüm bulma ya da farkındalık yaratma amacıyla atölye çalışmaları düzenlenmekte; ve iktidarın söylemine "karşı" bir söylem geliştirilmektedir. Tüm bu araçların kullanımı farklı bir siyaset deneyimi sunmaktadır. Bununla birlikte, Don Kışot Sosyal Merkezi'nde felsefe atölyeleri, yoga dersleri, hareket atölyesi, fantastik edebiyat atölyesi, alternatif eczacılık atölyesi, fanzin sergileri (hey bel!), paneller, söyleşiler, belgesel film gösterimleri ve festivaller gibi kültürel etkinlikler de düzenlenmektedir.

Kurulduğu binanın mülkiyet sorununun ortadan kalkması ve bina sahibinin yeni bir bina inşa

etme kararı almasıyla birlikte, Don Kışot Sosyal Merkezi 3 Kasım 2015 tarihinde zabıta tarafından tahliye edilmiştir. Şuan Türkiye'deki squatters/işgal evi hareketi kapsamında yeni işgal edilecek binalar aranmaktadır. Bu konudaki fikirler sosyal medya üzerinden paylaşılmaktadır. Söz konusu öneriler içerisinde karavanlardan oluşan ortak yaşam alanları da bulunmaktadır. Taksim ve Kadıköy gibi merkezi yerlerde ev, bahçe, fabrika gibi işgaller gerçekleştirmeyi planlamaktadırlar.

Don Kışot Sosyal Merkezi'nin ilk squat/işgal evi olması onun Türkiye'deki tek squat/işgal evi olduğu anlamına gelmemektedir, ancak onun var olduğu süreç içerisinde kurulan hiçbir squat/işgal evi şu an aktif değildir. Söz konusu squatlar/işgal evleri, Don Kışot Sosyal Merkezi kadar uzun süreli varlıklarını sürdürememişlerdir. Caferağa Mahalle Dayanışması tarafından 2014 Ocak ayında kurulan ve Aralık 2014'te tahliye edilen Caferağa İşgal evi, Kadıköy Caferağa mahallesinde kurulmuştur. Mülkiyeti devlete ait olan ve uzun yıllar atıl bırakılmış tarihi bir bina işgal edilmiştir. Halkların Demokratik Partisi (HDP) ile ilişki halindedir. Ankara'da Atopya, Kadıköy Söğütlüçeşme'de Bay Samsa squatları/işgal evleri, Beşiktaş'ta Berkin Elvan Öğrenci Evi (HDP destekli) kurulmuş, yine Beşiktaş'ta eski Rum Okulu binası, binanın gerçek sahiplerine teslim edilmesi amacıyla Özgür Ortak Alan İnisiyatifi tarafından işgal edilmiştir ve İnisiyatif üyeleri kısa süre sonra binayı kendi istekleriyle boşaltmışlardır. Özgür Ortak Alan İnisiyatifi'nin binayı terk etmesindeki neden Rum Okulu'nun mülkiyetinin Rum Vakfı'na geri verilmesidir. İşgalcilere göre, binaların da ruhları, yaşanmışlıkları, hatıraları vardır ve bunlar insanlarla olan ilişkileri kesilerek boş bırakılmamalıdır. Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde de İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü karşısında boş duran tek katlı bina Öğrenci Dayanışması tarafından "YÖK'ü Üniversiteden Temizliyoruz" sloganıyla 6 Kasım 2013'te işgal edilmiştir ve Öğrenci Barınağı'na dönüştürülmüştür. KTÜ Öğrenci Evi üniversitede yapılan ilk, Türkiye'nin de ikinci squati/işgal evidir. Don Kışot Sosyal Merkezi'nden etkilenilerek işgal edilen KTÜ Öğrenci Evi şu an aktif değildir.

Don Kışot Sosyal Merkezi'nin tahliyesinden sonra Squatters İstanbul (SQI) adında bir kolektif oluşturulmuştur. Kolektif, squatters hareketini Türkiye'de yaygınlaştırmayı, harekete özgü evrensel tanım ve kavramların öğrenilmesini hedeflemektedir. Squatters İstanbul ve Acıbadem Mahalle Dayanışması 6 Şubat 2016'da Kadıköy Acıbadem'de Lojman İşgalevi'ni kurmuşlardır. Söz konusu squat/işgal evi Mart ayında polis baskınına uğramıştır.

2.2. Yerel ile Küresel Arasında Bir Karşı Kültür: Squatters İstanbul

Her bir squat/işgal evi ortaya çıkış nedeni, siyasal eğilimi ve örgütsel yapısı bakımından farklılıklar içermektedir. Bu nedenle genel bir tanım yapmak mümkün değildir. Squatters/işgal evi hareketinin neden ortaya çıktığına ilişkin çeşitli argümanlar öne sürülmektedir. Bu tartışmaya göre, squatters/işgal evi hareketinin amacı, ekonomik kaynakların eşit ve etkin bir şekilde yeniden dağıtılması, konut sorununun çözülmesi, mevcut işlevselci şehir planlamasının aksine daha küçük yaşam alanlarının oluşturulması, daha iyi bir toplumun inşa edilmesi, kendi kendine yetme durumunun sağlanmasıdır (Pruijt, 2013: 18). Burada squatlar/işgal evleri daha çok evsizler,

göçmenler ve bazı etnik grupların konut ihtiyaçlarına cevap vermekte, alternatif bir barınma imkânı sunmaktadır ve siyasal bir hareketin parçası ya da başka bir ifadeyle siyasal bir işgal hareketi değillerdir (Cattaneo ve Martínez, 2015: 11). Yine de kapitalizme meydan okudukları oranda siyasal oldukları söylenebilmektedir. Bu anlamıyla squatlar/işgal evleri “kaynak alan” olarak değerlendirilmektedir. Söz konusu tartışma daha çok amaç odaklı iken, squatters/işgal evi hareketini amaç odaklı görmeyen araştırmacılar da vardır. Onlara göre, squat/işgal evi bir hareket, karşı kültür ve siyasal anlamda sesini duyurmazdır (Aguilera, t.y.: 1-2).

Hans Pruijt (2013) Hollanda, Birleşik Krallık, Almanya ve İtalya’daki squatlar/işgal evleri ile ilgili yapmış olduğu ampirik çalışmasında squatları/işgal evlerini kullanım işlevlerine göre ayırmış ve beş temel squat/işgal evi türü ortaya koymuştur: Yoksunluk temelli squat/işgal evi (deprivation-based squatting), alternatif konut stratejisi olarak squat/işgal evi (squatting as an alternative housing strategy), girişimci squat/işgal evi (entrepreneurial squatting), korumacı squat/işgal evi (conservational squatting) ve siyasi squat/işgal evi (political squatting). Söz konusu squatlar/işgal evleri tarihsel süreç içerisinde değerlendirilmiştir.

Ona göre, yoksunluk temelli squat/işgal evi, squatların/işgal evlerinin en eski türünü oluşturmaktadır. Konut sorunu yaşayan yoksul işçi sınıfına yönelik oluşturulmuşlardır. Birleşik Krallık’ta, 1960’ların sonlarına doğru, evsiz aileler için konut sağlamak amacıyla aktivistler bir hareket başlatırlar ve boş binalar evsiz ailelere dağıtılmak üzere işgal edilir. Hatta bu dağıtımın düzenli bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için “*A Family Squatting Advisory Service* (Aileler İçin İşgal Evi Danışma Hizmeti)” kurulmuştur. 1970’lerde söz konusu konutlardan göçmenler de faydalanmışlardır. Günümüzde de bu tür squatlar/işgal evleri bulunmaktadır. Orta sınıftan aktivistler squatları/işgal evlerini oluşturmakta ve yardıma ihtiyacı olan alt sınıftan ailelerin konaklamasına sunmaktadır. İki grup arasında sınıfsal bir ayrım söz konusudur (Pruijt, 2013: 22-23).

Alternatif konut stratejisi olarak squat/işgal evi ise, ilkinde göre daha yeni bir uygulamadır ve burada aktivistler ile squatı/işgal evini kullananlar arasında sınıfsal ayrım söz konusu değildir. Öğrenciler veya sürekli hareket halinde olanlar (örneğin sanatçılar) için oluşturulmuştur. Daha çok yüksek kiralar ödemek istemeyen bekâr, çocuksuz, genç ve iyi eğitilmiş kişiler kalmaktadır. Burada ortak yaşam önemlidir. Yaşam tarzlarına göre, farklı squatlar/işgal evleri vardır (Punkçılar, feministler vs. ayrı squatlarda kalmaktadırlar). Bu squat/işgal evi türünde, diğer squatlarla/işgal evleriyle dayanışma söz konusudur, mahalle kavramı önemlidir, düzenli ev toplantıları yapılır, alt oluşumları vardır, sosyal ağlar kurmuşlardır, gönüllülük esasına dayalı iş bölümü yapılmaktadır, kampanyalar düzenlerler, şehir, bölge ve ulusal düzeyde örgütlenip kolektif tavır sergilerler (toplantı ve protestolar), kiracılarla koalisyon yaparlar, diğer toplumsal hareketlerle (mesela çevreci, nükleer karşıtı, anti-militarist hareketler gibi) iş birliği yapabilirler, doğrudan eylem taktikleri geliştirirler ve özellikle kent protestolarında baş role sahiptirler (Pruijt, 2013: 25-30).

Girişimci squat/işgal evi, sosyal merkezler, serbest alanlar ve yetiştirme mekânları olarak ortaya çıkmaktadır. Daha çok kendi bütçesini oluşturabilen squatlar/işgal evleridir. Bütçe oluşturma ihtiyacı, eylemlerini ve faaliyetlerini finanse edebilmekten kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda,

sanatçılar için atölyeler, restoranlar, basım evleri, tiyatrolar, sinema salonları, alternatif okullar, parti alanları, ödünç eşya hizmeti, çocuk bakım merkezleri, sanat galerileri, kitapçılar, dini merkezler, ucuzluk dükkanları, yiyecek dükkanları, saunalar, bisiklet tamiri veya araba/bot restorasyonu atölyeleri, çevreci veya üçüncü dünya odaklı projeler, sosyal sorumluluk projeleri veya göçmenler için dil kursu hizmeti gibi çalışmalar yapılmaktadır. Bu türden squatlar/işgal evleri genellikle sanatçılar tarafından kullanılmaktadır. Farklı eğitim düzeylerinden insanlarla karşılaşmak mümkündür. Belli bir sınıftan kişiler yoktur. Gayri resmi bir örgütlenme söz konusudur. Yasal değildir ve katılımcıları sürekli değişmektedir. Genellikle gençler kullanmaktadır ancak farklı yaş gruplarından insanlarla karşılaşmak da mümkündür. İşsizlik girdabındaki gençler eylemlerine anlam katmak için bu türden squatlarda/işgal evlerinde buluşmaktadırlar. Esnek bir kurumsallaşma vardır. Sosyal ağlarını kullanarak ziyaretçiler istedikleri zaman bu squatları/işgal evlerini ziyaret edebilirler, kendi konserlerini verip sanatlarını icra edebilirler. Sosyal merkezler olarak karşımıza çıkan bu tür squatlar/işgal evleri kapitalist küreselleşmeye karşı olan örgütlenmeleri desteklemektedir (Pruijt, 2013: 32-36; Mudu, 2013: 62). Sosyal merkezler siyasal, kültürel, otonomist ya da anarşist eğilimlidirler (Pruijt, 2013: 36).

Korumacı squat/işgal evi, kentsel alanların korunmasını talep etmektedir. Daha çok meydanlardaki dayanışmalar ya da mahalle dayanışmaları olarak ortaya çıkmaktadır. Kentsel dönüşüme karşı bir harekettir. Düşük gelirli ailelerin yaşadığı alanların mutenalaştırılmasını, kentsel dokuya zarar verdiği düşünülen Alışveriş Merkezleri, yol, köprü gibi inşaatları önlemeyi hedeflemektedirler. Aktivistler orta sınıftan öğrenciler ve meslek sahipleridirler. Bununla birlikte, işgal ettikleri binanın tarihi özelliklerini ön plana çıkarmayı hedeflemektedirler. Özetle, bu türden bir squat/işgal evi, binaları kurtarmak için oluşturulmaktadır (Pruijt, 2013: 37-38).

Siyasi squat/işgal evi, sistem karşıtı politikalar geliştirenler veya kendilerini devrimci/ otonomcu olarak kimliklendirenler tarafından oluşturulmaktadır. Bu squatlar/işgal evleri devlet ile çatışma halindedirler. Genel olarak tüm squatların/işgal evlerinin siyasal olduğu kabul görmektedir, ancak Pruijt siyasi squat/işgal evi tanımını ayrı kullanmayı tercih etmektedir. Çünkü siyasi squatlar/işgal evleri direkt olarak sistem karşıtı bir saik ile oluşturulmaktadır. Tamamen siyasal grupların işgali ile oluşmuşlardır (Pruijt, 2013: 43-45).

Squatları/işgal evlerini karşı kültürel bir hareket olarak gören Gianni Piazza (2013), İtalya'daki sosyal merkezleri (squatlar/işgal evleri) siyasal eğilimlerine göre sınıflandırmaktadır: Anarşist, Çokluk kavramını temel alan (Antonio Negri'nin teorisinden yola çıkarak), Marksist/Leninist ve ideolojik olmayan/heterojen sosyal merkezler. Anarşist sosyal merkezlerin sosyal ağlarla iletişimde olduğu kesimler liberteryen anarşistlerdir ve söz konusu merkezler siyasal ve karşı kültürel faaliyetlerde bulunmakta, antimilitarizm, baskı, çevre ve kültür meseleleriyle ilgilenmekte, binaları yasal olmayan bir şekilde işgal etmekte, kurumlara karşı kapalı ve düşmanca bir tavır sergilemektedirler. Çokluk kavramı etrafında oluşturulan sosyal merkezlerin sosyal ağı içerisinde eski itaatsizler bulunmaktadır ve bu sosyal merkezler siyasal ve sosyal faaliyetlerde bulunmakta, vatandaşlık, telif hakkı, prekarya, göçmenler, alt grupların refahı, militarizasyon, üniversite meseleleriyle ilgilenmekte, resmi kurumlara ilişki halindedir ve kurumlara karşı

stratejik yaklaşmakta, pazarlıklarda bulunmaktadır. Marksist/Leninist sosyal merkezler, antagonist (otonomist ve anti-empyralist), Leninist, Devrimci komünist ve bağlantısızlar sosyal ağını kullanmaktadır. Siyasal, sosyal ve karşı kültürel faaliyetlerde bulunmakta, anti-faşizm, evrenselcilik, baskı, işçi, halk, sendikalaşma, konut, üniversite meseleleriyle ilgilenmekte, binaları yasal olmayan bir şekilde işgal etmekte veya yasal yollarla oluşturmakta ve kurumlara karşı kapalı, düşmanca bir tavır sergilemekte veya stratejik yaklaşmakta ve pazarlıklarda bulunmaktadır. İdeolojik olmayan/heterojen sosyal merkezlerin sosyal ağı bağlantısızlardan oluşmaktadır. Bu türden sosyal merkezler siyasal ve karşı kültürel faaliyetlerde bulunmakta, vatandaşlık, prekaryalaşma, yeni haklar, göç, anti-faşizm, kitle-iletişim araçları meseleleri ile ilgilenmektedirler, yasal yollarla oluşturmaktadırlar ve kurumlara karşı pragmatik ve stratejik tavır sergilemekte, pazarlıklarda bulunmaktadır (Piazza, 2013: 91-93).

Çalışma boyunca ele alınan Don Kışot Sosyal Merkezi ve onun devamlılığını sağlayan Squatters İstanbul, karşı kültürel bir hareket olarak belirlemektedir. Onlara göre, Türkiye'deki squatlar/işgal evleri konut ya da otel olarak kullanılmamakta, konut ihtiyacına dayalı squatlardan/işgal evlerinden bu anlamda ayrılmaktadır. Don Kışot Sosyal Merkezi ve kurulacak olan diğer squatlar/işgal evleri evsizler, mülteciler ve göçmenler için bir ev, turistler için de bir hostel değildir. Hatta squatlar sadece sosyalleşme ve eğlence için oluşturulmuş yerler de değildir. Don Kışot Sosyal Merkezi "kendin yap!" ilkesini benimseyen karşı kültürel bir harekettir. Mahalle dayanışması, gönüllülük, kolektif karar alma, kent protestoları ve kentsel alanların korunması gibi ilkelere vurgu yapan ve her yaş grubundan aktivistlerin katılımıyla oluşan anarşist bir örgütlenmedir ve küresel ağlar aracılığı ile diğer özerk gruplarla bağlantı halindedir.

Bu yaklaşıma göre, squat/işgal evi bir orta sınıf karşı kültürü ya da "kendin yap!" kültürü olarak ortaya çıkmaktadır ve daha çok sol liberteryan anarşist veya Marksist bir hareket olarak kabul edilmektedir (Mudu, 2013: 70, 73). Uluslararası bağlamda örgütlü özerk grupların bir parçası olarak değerlendirilmektedir (Pruijt, 2013: 18). Squat/işgal evi aktivistleri, mülkün kullanım hakkının (malın kullanım değeri), özel mülkün korunmasından öncelikli olduğunu savunmakta ve özel mülkün ileriki bir dönemde daha fazla kazanç getireceği düşüncesiyle boş bırakılmasını (malın değişim değeri) meşru görmemektedirler (Cattaneo ve Martínez, 2015: 12).

Öte yandan, kentin, orada yaşayanların kararları sorulmadan veya tarihe/çevreye yönelik tahribat yaratacak olan bir dönüşüme tabi tutulmasına karşı çıkarılarken, aynı zamanda kendileri de buldukları semt ya da mahallenin dönüşümüne neden olmaktadır. Don Kışot Sosyal Merkezi aktivisti Talat (40, heykeltraş), Don Kışot Sosyal Merkezi'nin kurulmasıyla birlikte Yeldeğirmeni mahallesinin bir kimlik kazandığını söylemektedir. Yine, daha önceleri 40'ı geçmeyen atölye sayısının arttığından ve çoğu özerk kafelerin açılarak mahallenin dokusunun değiştiğinden bahsetmektedir. Örneğin, Yeldeğirmeni mahallesinde bulunan Komşu Cafe, alternatif bir ekonomi deneyimi sunmaktadır. Sebelerini işgal edilmiş bahçelerden edinen, patronunun olmadığı, çalışmak isteyen herkesin gelip çalışabildiği ve yaratıcılığını sergileyebildiği kolektif bir alan yaratmaktadır. Böylece mahalle sakinleri de radikal durumların varlığını kabul etmeye ve alışmaya başlamışlardır.

Bununla birlikte, sosyal merkez olarak adlandırılan squat/işgal evi, kültürel anlamda trend olan türlerin izleyici ve dinleyici kitleleriyle buluşmalarını sağlamaktadır. Squat/işgal evi sayesinde katılımcılar sanatsal faaliyetlerini serbestçe sergileyebildikleri alanlara sahip olabilmektedirler. Kültür ve kimlik squatterların/işgalcilerin eylemlerine anlam vermektedir, çünkü kimlik onlara aynı zamanda mücadele etme ve toplumu dönüştürme gücü sağlamaktadır. Castells (1999: 17-18)'in tanımladığı toplumsal ve bireysel inşa sürecine tabi olan “proje-kimlik (*l'identité-projet*)”, kendi toplumsal konumunu yeniden tanımlayan ve mevcut toplumsal yapıyı dönüştürmeyi amaçlayan toplumsal aktörlerin kültürel temelde oluşturdukları bir kimliktir. Michel Wieviorka (2001) da, kültürel dönüşümü sağlayacak olan aktörü “çılgır açıcı/yenilikçi birey (*l'individu innovant*)” olarak nitelendirmektedir. Melez bir kimliğe sahip olan bu birey, farklılığından ötürü eşitsizliğe maruz kalmaktadır ve üzerindeki tüm olumsuz damgaları olumlu anlamlarla donatarak, yani baskın söylemi tersine çevirerek, militan bir aktör haline gelmektedir (Wieviorka, 2001: 123-129). Squatterlar/işgalciler nezdinde bireye özgü yenilik ve yaratıcılık toplumu dönüştürücü bir güç olarak kolektif hareketin önemli parçalarından biri haline gelmiştir. Don Kişot Sosyal Merkezi aktivistleri de squatı/işgal evini yaratıcılıklarını kullanabildikleri ve tüketme ihtiyacı hissetmedikleri kamusal alan olarak nitelendirmektedirler.

Squatlar/işgal evleri, yerele ve kimliklerine özgü özelliklere göre farklılaşmakta ancak küresel anlamda da bazı ortak özellikler sergilemektedirler. Squatters/işgal evi hareketi yerelden başlayarak bölgesel, ulusal ve ulus ötesi anlamda yaygınlaşmış ve büyümüştür (Piazza, 2013: 90). Bu anlamda, squat/işgal evi sosyal medya aracılığıyla küresel ağlar kurabilen ve küresel bir söylem geliştirebilen, aynı zamanda yavaşlık, dayanışma, paylaşma gibi cemaate ve yerele özgü değerleri ve kavramları kullanan yerel ile küresel arasında bir harekettir. Küresel anlamda da squatters/işgal evi hareketinin çok güçlü olduğunu söylemek mümkün değildir. Uluslararası yaygınlığına, tarihine ve diğer toplumsal hareketlerle olan ilişkilerine bakıldığında marjinal bir hareket olarak kalmaktadır (Martínez vd., 2013: 12). Yine de 1979 yılında Amsterdam'da çıkarılan işgal gazetesi *Kraakkrant*'ın tanıttığı (Pruijt, 2015: 148) squat/işgal evi logosunun (bir çember içerisinden geçen ve o çemberi kıran bir şimşek çakması) 1980'lerde birçok squat/işgal evi tarafından kullanılmaya başlanması, onların küresel anlamda dayanışma halinde ve ulus ötesi ağlara sahip olduklarını göstermektedir. Türkiye'de ise ancak 2010'lu yıllarda bu sembol kullanılmaya başlanmıştır. Bu anlamda squatters/işgal evi hareketinin ulus ötesi bir hareket olduğunu söylemek yerinde olacaktır. Türkiye'deki Squatters İstanbul (SQI) hareketi söz konusu ağın bir parçasıdır ve her zaman dünyadaki diğer squatlar/işgal evleri ile dayanışma halinde olduğunu belirtmektedir. Dışarıdan da sürekli destek almaktadır. SQI'ya göre, dünyadaki bütün squatlar/işgal evleri ulus tanımayan tek bir ağdan oluşmaktadırlar. Ona göre, küresel anlamda dünyanın toplumsal, siyasal ve ekonomik dönüşümü bu küresel ağ sayesinde gerçekleşecektir. Squatlar/işgal evleri de bu dönüşümü gerçekleştirecek olan squatterların/işgalcilerin küresel anlamda iletişime geçtikleri ve bir araya geldikleri “ağ düğümleri”dir. Bu anlamda Don Kişot Sosyal Merkezi ve SQI'nın da bir parçası olduğu squatters/işgal evi hareketi bir “ağ toplumu” örneğidir.

Yeni toplumsal hareketler lügatine girmiş olan ağ toplumu, Manuel Castells tarafından kavramsallaştırılmıştır. Castells (1999: 71), kentsel toplumsal hareketleri açıklamaya çalışırken, küreselleşen dünyada gelişen teknoloji aracılığıyla, toplumsal hareket edimcilerinin kendi

kültürel temellerinin sağlamış olduğu ağlarla kolayca ilişkiye geçebileceklerini ve hareketleri canlandırabileceklerini söylemektedir. Sınıfsal tabakalaşmanın yanında farklılıkların (cinsiyet, etnisite, milliyet gibi) da yön verdiği yeni toplumsal hareketler, bireylerin, toplumun atomlara ayrışmasına ve bireyselleşmeye karşı tepki vermesi üzerine kurdukları cemaatsel örgütlenmeler olarak karşımıza çıkmaktadır (Castells, 1999: 80). Günümüzün “işgal et”, “öfkeli” gibi hareketleri ile birlikte, Arap isyanlarını yorumlamaya çalışan Castells (2012: 17-18), internetteki sosyal ağların hükümetler ve şirketlerin kontrolünün dışında kalan özerk alanlar yarattığını ve bireylerin bu ağlar sayesinde üzüntü ve umutlarını paylaştıklarını, ortak projeler hayal ettiklerini belirtmektedir. Böylece, insanların zihinlerinde anlamlar yaratarak işlerlik kazanan iktidara karşı, Castells’in deyişiyle, karşı iktidarlar oluşturulmuştur. Ona göre, iletişim ortamının dönüşümü, anlam üretim biçimleriyle birlikte iktidar ilişkilerini de dönüştürmüştür (Castells, 2012: 21). Squatterlar/işgalciler de toplumun, ekonominin ve siyasetin küresel anlamda dönüşümünü sağlayacak özne-aktörlerdir. Kültürel ve kimliksel talepleri doğrultusunda kolektif edimci olarak hareket eden squatterlar/işgalciler (Touraine, 2012: 305), kendi toplumsal konumunu yeniden tanımlayan ve mevcut toplumsal yapıyı dönüştürmeyi amaçlayan toplumsal aktörlerdir (Castells, 1999: 17-18).

Squatters/işgal evi hareketinin küreselliğini destekleyen ve internet üzerinden kendisine özerk alanlar yaratmasını sağlayan iki oluşum bulunmaktadır. Biri, 1997’den itibaren squatterlara/işgalcilere ve squat/işgal evi ile ilgili projelere web siteleri, e-posta ve posta listeleri gibi hosting hizmeti sağlayan Squat!net oluşumudur. Squat!net gönüllü olarak özerk bir alt yapı sunmaktadır ve kâr amacı gütmemektedir. Türkiye’de Ankara’daki Atopya İşgal evi, şu an aktif olmayan squat.net uzantılı web sitesini kullanmıştır. Diğeri ise, akademik bir oluşumdur: *Squatting Europe Kollektive* (SqEK). SqEK ulus ötesi bir gruptur ve squatters/işgal evi hareketi üzerine araştırmalar yapan akademisyenler arasında sosyal ağ oluşturulmasını amaçlamaktadır. Squatters/işgal evi hakkında bilgi ve kavram üretmeyi amaçlayan grup, karşılaştırmalı ve disiplinler arası yöntem kullanmakta, farklı dillerde kolektif eserler vermektedir. Grup sadece akademisyenlerden oluşmamakta aynı zamanda aktivistler de gruba katılabilmektedirler.

Sonuç

Squatters/işgal evi hareketi neo-liberal ekonomi politikalarını eleştiren yeni bir toplumsal hareket olması ile birlikte, Türkiye’de ancak söz konusu neo-liberal politikaların yarattığı çokkültürlü toplumdan yararlanarak ortaya çıkmıştır. Çokkültürlülük kapsamında, kimliklerin tanınır ve kamusal alanda görünür olması, bu türden toplumsal hareketlerin sisteme yönelik eleştirilerinin de görünür olmasını sağlamıştır. Eleştirel söylemin radikal bir hâl alması, yaşam tarzlarına yönelik hükümetlerin otoriter söylemler geliştirmesi ile toplumsal hayatın demokratikleşmesi diyalektiğinden kaynaklanmaktadır. Aktör olmak yani eylemlerinin sorumluluğunun bilincinde olarak kamusal alanda bireysel tercihlerini iktidarın şiddetine ya da kısıtlamalarına rağmen dile getirmek, toplumsal hareketler içerisinde bulunan bireyleri özgürleştirmektedir. Öyleyse, özel

mülkün yasal olmayan yollarla işgal edilmesi, bireyin özgürlük arayışından kaynaklanmaktadır.

Bireyin özgürlük arayışı onun kimliği ile ilişkilidir. Özgürlük, yaşam tarzı ve kimliklerin serbestçe ifade edilebilmesi anlamına gelmektedir. Bu anlamda, squatlar/işgal evleri farklılıkların dışlanmadığı “çokluk”lu bir yapıya sahiptir: Kadın hakları, LGBTQ, çevreci, nükleer karşıtı gibi hareketleri tek bir çatı altında buluşturabilen ve bu hareketlere küresel ağlarla bağlanabilen bir harekettir. Ayrıca hem küresel hem de yerel söylemlerin kesişmesini sağlamakta, hem küresel hem de yerel bir hareket olarak karşımıza çıkmaktadır. Squatlar/işgal evleri mahalle kültürü ve dayanışmasının kendilerine has özelliklerini yüceltirken aynı zamanda küresel ağlarla birbirleriyle iletişim kurmakta ve dayanışma göstermektedirler. İnternet squatların/işgal evlerinin hem birbirleriyle iletişim kurmalarını hem de ortak tavır ortaya koyabilmelerini sağlayan bir araç olarak ortaya çıkmaktadır. Bu sayede ortak bir squat/işgal evi dili geliştirebilmektedirler. Öte yandan, internet hükümetlerin kontrolü dışında kalan özerk alanlar yaratmaktadır. Bu alanlar sayesinde squatterlar/işgalciler sosyal medya üzerinden bilgi akışı gerçekleştirebilmekte, dünyadaki diğer squatlarda/işgal evlerinde yaşanan gelişmeleri en kısa zamanda takip edebilmektedirler.

Son olarak, toplumsal, siyasal ve ekonomik dönüşümü amaçlayan squatters/işgal evi hareketi diğer toplumsal hareketler gibi tüketim kültüründen muhalefet etme kültürüne bir geçiştir. Bu anlamıyla karşı kültürel bir özelliğe sahiptir. Özel mülkiyete, kentsel mekânların metalaştırılmasına, toplumsal dışlamalara, işsizliğe, sosyal konut stokunun azalmasına ve benzeri toplumsal sorunlara karşı eleştirel bir dil geliştirmektedir. Asıl meselesi özel mülkiyettedir ve kendisini bir mülksüzleştirme hareketi olarak tanımlamaktadır. Bu eleştirisini de tüm farklılık gruplarının kendisini rahatça ifade edebileceği alternatif mekânlar yaratarak yapmaktadır. Devlet ve piyasa mekanizması dışında kalan söz konusu alternatif mekânlar uzun zamandır boş bırakılan ve mülkiyet sorunu olan binaların yasal olmayan yollarla işgal edilmesiyle oluşturulmaktadır. Bu binalarda yapılan sosyal ve kültürel etkinlikler binayı kullanan yeni orta sınıfın boş zaman etkinliklerini piyasa dışında gerçekleştirebilmesini sağlamaktadır. Bu sayede, iktidarı yeniden üretmek için yaratılmış boş zaman etkinlikleri, iktidarın toplumu kontrol etme, yönlendirme, ehlileştirme mekanizmaları olmaktan çıkmıştır.

Kaynakça

- Aguilera, T. (2010) "Reguler et policer les squats à Paris: Politiques publiques et construction de l'ordre", *Working papers du Programme Ville & Territoires*, 8: 1-27.
- Aguilera, T. (t.y.) "Les squats, entre contestation et résistance", Erişim: <http://www.metropolitiques.eu/Les-squats-entre-contestation-et.html> (Son Erişim, 06.03.2016).
- Castells, M. (1999) *Le pouvoir de l'identité: L'ère de l'information*, Paris: Fayard.
- Castells, M. (2012) İsyen ve Umut Ağları: İnternet Çağında Toplumsal Hareketler, Çev. E. Kılıç, İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Cattaneo, C., M. A. Martínez (2015) "Giriş: Kapitalizme Alternatif Olarak İşgal", içinde Squatting Europe Kollektive (der.), *Avrupa'da İşgal Hareketleri*, Çev. C. Akyos ve D. Toprak, İstanbul: Tekin Yayınevi, 9-30.
- Çayır, K. (1999) "Toplumsal Sahnenin Yeni Aktörleri: Yeni Sosyal Hareketler", içinde K. Çayır (der.), *Yeni Sosyal Hareketler: Teorik Açılımlar*, İstanbul: Kaknüs Yayınları, 13-33.
- Çetinkaya, Y. D. (2008) "Tarih ve Kuram Arasında Toplumsal Hareketler", içinde Y. D. Çetinkaya (der.), *Toplumsal Hareketler: Tarih, Teori ve Deneyim*, İstanbul: İletişim, 15-61.
- Çoban, F. (2015), *Sokak Siyaseti: Siyasalın Gündelik Kuruluşu Bağlamında Bir İnceleme*, İstanbul: Metis.
- Della Porta, D. (2009) "Consensus in Movements, Democracy in Social Movements", içinde D. Della Porta (der.), New York: Palgrave MacMillan, 73-99.
- Hardt, M., A. Negri (2011) Çokluk: İmparatorluk Çağında Savaş ve Demokrasi, Çev. B. Yıldırım, İstanbul: Ayrıntı, 2. Basım.
- Laclau, E., C. Mouffe (2012) *Hegemonya ve Sosyalist Strateji: Radikal Demokratik Bir Politikaya Doğru*, Çev. Ahmet Kardam, İstanbul: İletişim.
- Martínez, M. A., C. Cattaneo (2015) "Sosyal İhtiyaçlar, Konut Sorunu ve Kapitalizmin Krizi'ne Cevap Olarak İşgal", içinde Squatting Europe Kollektive (der.), *Avrupa'da İşgal Hareketleri*, Çev. C. Akyos ve D. Toprak, İstanbul: Tekin Yayınevi, 39-76.
- Martínez, M. A., Azozomox, J. Gil (2015) "Kaçınılmaz İkilemler: Kanunlar ve İşgaller", içinde Squatting Europe Kollektive (der.), *Avrupa'da İşgal Hareketleri*, Çev. C. Akyos ve D. Toprak, İstanbul: Tekin Yayınevi, 268-298.
- Martínez, M. A., Á. G. Bernardos (t.y.) "The Occupation of Squares and the Squatting of Buildings: Lessons From the Convergence of Two Social Movements", Erişim: http://www.miguelangelmartinez.net/IMG/pdf/articulo_Bilbao_v4_book_doc.pdf (Son Erişim, 06.03.2016).
- Martínez, M. A., G. Piazza, H. Pruijt (2013) "Introduction, Squatting in Europe: Radical Spaces", içinde Squatting Europe Kollektive (der.), *Urban Struggles*, Brooklyn, NY: Autonomedia, 11-16.
- Melucci, A. (1999) "Çağdaş Hareketlerin Sembolik Meydan Okuması", içinde K. Çayır (der.), *Yeni Sosyal Hareketler: Teorik Açılımlar*, İstanbul: Kaknüs Yayınları, 81-107.
- Mudu, P. (2013) "Resisting and Challenging Neoliberalism: The Development of Italian Social Centers, Squatting in Europe: Radical Spaces", içinde Squatting Europe Kollektive (der.), *Urban Struggles*, Brooklyn, NY: Autonomedia, 61-88.
- Offe, C. (1985) "New Social Movements: Challenging the Boundaries of Institutional Politics", *Social Research*, 52 (4): 817-868.
- Offe, C. (1999) "Yeni Toplumsal Hareketler: Kurumsal Politikanın Sınırlarının Zorlanması", içinde K. Çayır (der.), *Yeni Sosyal Hareketler: Teorik Açılımlar*, İstanbul: Kaknüs Yayınları, 53-79.
- Pattaroni, L. (2015) "Olanaklı Olanın Nadasa Bırakılmış Toprakları: Cenevre'nin İşgal Evlerinde Kapitalizmin Hayata Geçirilmiş Eleştirisi Üzerine Bir İnceleme", içinde Squatting Europe Kollektive (der.), *Avrupa'da İşgal Hareketleri*, Çev. C. Akyos ve D. Toprak, İstanbul: Tekin Yayınevi, 79-110.

- Pichardo, N. A. (1997) "New Social Movements: A Critical Review", *Annual Review of Sociology*, 23: 411-430.
- Piazza, G. (2013) "How do Activists Make Decisions Within Social Centers? A Comparative Study in An Italian City, Squatting in Europe: Radical Spaces", içinde Squatting Europe Kollektive (der.), *Urban Struggles*, Brooklyn, NY: Autonomedia, 89-111.
- Pruijt, H. (2013) "Squatting in Europe, Squatting in Europe: Radical Spaces", içinde Squatting Europe Kollektive (der.), *Urban Struggles*, Brooklyn, NY: Autonomedia, 17-60.
- Pruijt, H. (2015) "Sihirli Anahtarın Gücü: Hollanda ve Amerika Birleşik Devletleri'nde İşgalin Ölçeklenebilirliği", içinde Squatting Europe Kollektive (der.), *Avrupa'da İşgal Hareketleri*, Çev. C. Akyos ve D. Toprak, İstanbul: Tekin Yayınevi, 141-172.
- Tilly, C. (2008) *Toplumsal Hareketler (1768-2004)*, Çev. Orhan Düz, İstanbul: Babil Yayınları.
- Touraine, A. (2012) *Modernliğin Eleştirisi*, Çev. Hülya Uğur Tanrıöver, İstanbul: YKY.
- Wieviorka, M. (2001) *La différence*, Paris: Balland.

